

2022.

Демокртска странка

Градски одбор Београд

[ПОЉОПРИВРЕДА БЕОГРАДА]

Пољопривредна политика Демократске странке за Београд

ПОЉОПРИВРЕДА БЕОГРАДА – БЕДЕМ ПРОТИВ СИРОМАШТВА

ПРЕДЛОГ ПРАКТИЧНЕ ПОЛИТИКЕ ЗА ОБЛАСТ ПОЉОПРИВРЕДЕ – ДС ЗА ГРАД БЕОГРАД**Опис стања**

Упркос сталном развоју и глобалном примату других привредних сектора последњих деценија, као што су информационе технологије, грађевинарство, туризам и друге, пољопривреда ипак остаје значајна и незамењива економска делатност сваке заједнице. У Србији је, слично као и у другим пост-транзиционим друштвима, учешће пољопривредне производње у укупном друштвеном производу у сталном опадању. Међутим, то не значи да пољопривреди нису потребна додатна и паметна улагања, као и адекватна стратегија развоја, имајући у виду да она обезбеђује храну, а то је основ опстанка једне заједнице. Власт у Србији, оличена у узурпаторској СНС, не види пољопривреду међу приоритетима, и штавише, захваљујући њеној дугогодишњој небризи, пољопривредни сектор пропада, обим пољопривредне производње се смањује, села у којима живи највећи број пољопривредних произвођача нестају, док увоз пољопривредних производа, који су притом и сумњивог квалитета, расте. Другим речима, производња здраве хране, од које би могла да живи не само Србија, него и друге земље, далеко је од оног што су српске потребе и што би Србија могла да понуди.

Осим што Београд представља највећи урбани центар у Србији и седиште њеног политичког, културног и другог живота, он представља и значајан центар пољопривреде, иако његови капацитети у домену пољопривреде ни најмање нису искоришћени, нити се Београд у широј јавности перципира као град са великим потенцијалом за пољопривредни развој. Међутим, око 70% територије града Београда чини управо пољопривредно земљиште, а од тога су 55% обрадиве површине. Међу њима доминирају ораничне површине са 45%, а на тим ораницама се највише гаји жито (58% или преко 86 000 ха), затим крмно биље (преко 21 000 ха), па остале културе. Затим, на територији града Београда има око 30 000 регистрованих пољопривредних газдинстава и то у 160 села, скоро 400 пољопривредних предузећа и 170 предузетника, као и 40 пољопривредних задруга. Све ово значи да на ширем подручју града пољопривреда заузима важно место међу привредним делатностима и да немали број људи живи од пољопривреде.

Готово 60% пољопривредних газдинстава у Београду налази се на територији општина Обреновац, Младеновац, Лазаревац и Гроцка. Општина Гроцка иначе далеко предњачи када се ради и о неким пољопривредним гранама: 60% београдских воћњака је управо у овој општини, као и 63% винограда, што значи да највећи део воћарске и виноградарске производње града Београда заправо долази из Гроцке. Са друге стране, на територији града Београда узгаја се 250 000 грла свиња и говеда, а преко половине те производње такође је у општинама Обреновац, Младеновац, Лазаревац и Гроцка, односно на јужном градском ободу. Град броји и око 48 000 пчелињих кошница, и тај број је у последњих десетак година удвостручен, што значи да је пчеларство грана која бележи нагли успон.

Иако се и на северном ободу града налазе велике обрадиве површине и веома плодна земља, не чуди, пак, што се највећи број пољопривредних газдинстава и воћарске производње налази у јужним приградским општинама, јер највећи број површина у банатском и сремском делу града заузимају ратарске културе и њима је деценијама газдовао Пољопривредни комбинат Београд (ПКБ). Ово предузеће је управљало површином од 300 км² (једнако величини урбаног дела Београда) и остваривало 70% друштвеног производа у пољопривреди у Београду.

Међутим, ПКБ је 2018. године (делом) продат арапској фирми Ал Дахра, и она сада газдује са 17 000 хектара плодне земље у Банату и Срему, за које је платила свега 105 милиона евра.

За питања из домена пољопривреде на нивоу града Београда бави се градски Секретаријат за привреду, и преко њега се додељују и различити подстицаји за пољопривредну производњу. Пољопривреда је поменута и у тренутно важећој Стратегији развоја града Београда (донета 2017. а истиче до краја 2021. године), у којој је предвиђено неколико мера у циљу „унапређења и развоја пољопривредног и прехрамбеног сектора“. Међутим, на истеку ове стратегије, поставља се питање колико су циљеви постављени у пољопривреди заиста и остварени, пошто су улагања у њу остала на ниском нивоу, да је велики део највећег пољопривредног комбината (ПКБ) у међувремену продат, а пољопривредници муче исту муку као и пре пет година.

Кључни проблеми пољопривреде у Београду

Проблеми са којима се суочава пољопривреда у Београду слични су општим проблемима у сектору пољопривреде у Републици Србији. Србија је донела Стратегију пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024, са низом мера дефинисаних у циљу унапређења овог сектора, али је у међувремену мало учињено од оног што је овим документом планирано, најпре због недовољног улагања. Аграрни буџет (као део општег републичког буџета) годинама је испод 5% са тенденцијом сталног пада, упркос томе што је удео пољопривреде у бруто друштвеном производу двоструко већи, док је учешће пољопривреде у укупној запослености око 20%. И поред тога што је Србија већ десетак година земља кандидат за чланство у Европској унији, она у овом периоду (а пре него што је договорен нови модел приступања кроз кластере) није успела да отвори Поглавље 11 – пољопривреда и рурални развој. Штавише, у извештајима Европске комисије о напретку Србије, из године у годину се наводи да су потребни значајни напори да би у Србији дошло опипљивог побољшања у сектору пољопривреде. Србија споро одговара на захтеве ЕУ у овој области, па се у Извештају о напретку из 2020. године каже да Србија није хармонизовала своје законодавство у сектору пољопривреде са комунитарним европским правом, као и да споро обрађује пријаве за доделу средстава у оквиру програма ИПАРД ИИ, што за последицу има финансијске губитке.

Проблеми у пољопривредном сектору у Београду су бројни и њих није могуће савладати за кратко време, нити градска власт има искључиве ингеренције за то, већ је то и национални ниво. Па ипак, Београд може и треба да понуди решења за неке од кључних проблема у пољопривреди и покаже другим градовима и општинама у Србији смер којим треба ићи да би се успешно одговорило на изазове у овој области. Као три кључна проблема у сектору пољопривреде у граду Београду, којим планира да се бави, Демократска странка види следеће: **недовољни подстицаји за развој пољопривреде, неконкурентност пољопривредних произвођача, неповољна социо-економска структура у пољопривреди**. Ови проблеми садрже бројне друге, мање и специфичне проблеме који ће овде бити побројани. Са друге стране, ови проблеми су међусобно повезани и напори усмерени на решавање једног проблема, засигурно ће довести до побољшања и у другима.

1. Недовољни подстицаји за развој пољопривреде

Пољопривреда не представља приоритет нити се не види као приоритетна област за развој града Београда и улагања у њу су минимална. Град Београд годинама издваја мали део градског буџета за пољопривреду и рурални развој и он је 2021. године био на нивоу од 0,21%

укупног износа буџета. Међутим, када се рачуна само износ за субвенционисање пољопривреде он је још мањи и 2021. је износио 0,15%. Далеко највише подстицајних средстава у пољопривреди, град Београд је опредељивао за набавку трактора и пољопривредних прикључних машина (у 2021. години у износу од 113,5 милиона динара), затим за воћарство и повртарство (укључујући и мере противградне заштите, у 2021. у износу од 40 милиона динара), пчеларство (у 2021. у износу од 30 милиона динара), као и за сточарство (2021 – 10 милиона динара). Са друге стране, када се упореди износ субвенција и укупног аграрног буџета града Београда, види се да је највећи део тог буџета управо опредељен за субвенционисање пољопривреде, и то око 74%. Остатак износа у градском аграрном буџету одлази на покривање сталних трошкова и накнада, а тренутно се финансира и један пројект – изградња система за наводњавање пољопривредног земљишта у општини Гроцка. Другим речима, развој пољопривреде у Београду углавном се планира кроз давање субвенција, а у исто време износ тих субвенција је изузетно мали. Других развојних средстава у градском буџету за сектор пољопривреде нема, тако да је заправо њен развој готово у потпуности препуштен појединачним пољопривредним произвођачима на територији града Београда.

Као последица овакве аграрне политике, и недовољно подстицајног окружења за развој пољопривреде у Београду, јавља се континуирано ниска стопа њеног раста, а заједно са њом и ниска продуктивност у пољопривредној производњи, те ниско укупно учешће пољопривреде у бруто друштвеном производу града Београда. Ово учешће је услед транзиције и додатно смањено и оно је заправо у континуираном паду (2003 – 2,2%, 2014 – 1,2%). Другим речима, пољопривреда је у граду Београду на потпуној привредној маргини.

Упркос томе што за развој пољопривреде постоје и могу да се користе средства из европских претприступних фондова (ИПА и ИПАРД), а њихова циљана реализација би свакако позитивно утицала и на стопу раста и на продуктивност у пољопривреди, пољопривредни произвођачи тешко долазе до ових средстава која стоје на располагању, због чега она остају неутрошена. А управо ово је у својим Извештајима о напретку Србије у одељку за пољопривреду као проблем идентификовала и Европска комисија. Пољопривредници у Београду заправо нису довољно упознати са тим како да конкуришу за ова средства па самим тим ни подстакнути да се за њих пријаве, а не добијају ни одговарајућу подршку од стране надлежних градских власти за писање пројеката и попуњавање пројектне документације.

2. Неконкурентност пољопривредних произвођача

Проблем неконкурентности пољопривредних произвођача још један је од кључних проблема пољопривредних произвођача са територије града Београда, премда он није везан само за београдске пољопривреднике, већ је и то шири проблем српске пољопривреде. Као и у остатку Србије (нарочито јужно од Саве и Дунава), један од узрока ниске продуктивности и мале конкурентности пољопривредника јесте уситњеност пољопривредних поседа (далеко највећи број пољопривредника има поседе који су мањи од 10 ха), тако да они не могу да се такмиче са великим (домаћим и страним) произвођачима и трговинским ланцима који производе и пласирају велике количине пољопривредних производа.

Да би се превазишла неконкурентност, потребно је повезивање малих пољопривредних произвођача. Међутим, број задруга у које су они удружени на територији града Београду је мали и износи око 40. Проблем задругарства такође је шири проблем и њега одликују нерешени односи из прошлости, нерешено питање задружне имовине, као и непостојање свести о потреби задружног удруживања. Са друге стране, проблем за ону производњу која се

пласира кроз постојеће задруге јесте одсуство институционалне подршке на нивоу града за откуп тих производа и олакшавање приступа тржишту.

Производи пољопривредних произвођача из Београда нису конкурентни и због тога што они немају првенство или подршку при закупу тезги на градским пијацама, односно што их они закупљују под истим условима као и остали произвођачи, што додатно повећава цену њихових производа и чини их мање конкурентним од производа великих трговинских ланаца и производа из увоза.

3. Неповољна социо-економска структура

питање социо-економске структуре у пољопривреди је такође комплексно и у њему се разазнаје неколико проблема. Један од њих јесте концентрисање сеоског становништва у градским општинама, тј. то принципу „што ближе граду“, чиме чак и нешто шира територија града остаје без упоришта за пољопривредни развој. Са друге стране, имајући у виду да тенденције ширења града прати конверзија пољопривредног у грађевинско земљиште, оваква дистрибуција, у контексту руралног развоја, заправо има све мање смисла.

Један од проблема кроз који се прелама социо-економска структура у пољопривреди јесте и просечна старост пољопривредника која је висока и тиме изразито неповољна, штавише која се и стално повећава. Са друге стране, међутим, млади нису заинтересовани да се баве пољопривредом, па је за решење проблема „просечне старости“, односно за њено смањивање, неопходно пронаћи адекватне начине за анимирање младих да се окрену пољопривреди и да се задрже у њој.

Даље, без обзира што жене реализују велики рад у пољопривреди, проблем представља невидљивост тог рада, односно то што се он не урачунава и формално не доприноси укупном друштвеном производу. Родни јаз је иначе у пољопривреди присутан и углавном је на штету жена, с обзиром на то да су жене ређе носитељке газдинства или стално запослене у пољопривредном газдинству, а да су више присутне у извршној радној снази. На ово се надовезује и слаба и готово никаква подршка за женске иницијативе у пољопривреди, за њихово покретање, удруживање и лакше пласирање производа женског пољопривредног рада на тржиште. Посебно велики проблем је чињеница да су пољопривредна домаћинства углавном регистрована на мушкарца и да се, иако својим радом итекако учествује у производњи, изузетно ретко уплаћују доприноси за пензијско осигурање жена у овим газдинствима. Тако жене у пољопривредним газдинствима долазе у тужну и неправедну позицију да након целог радног века не остварују никакву пензију када за то дође време.

4. Неправедно опорезивање пољопривредног земљишта

Критеријуми по којима се данас одређује стопа за опорезивање пољопривредног земљишта у Београду су потпуно нејасни. Баш зато је данас могуће да две идентичне парцеле, исте површине, истог квалитета земље, које се налазе једна поред друге, буду опорезиване потпуно другачијим пореским стопама, само зато што припадају различитим општинама. Осим што је потпуно нелогично, ово решење је и дубоко неправедно. Оно доводи у неправедан положај пољопривредника који треба да плати већи износ, и на тај начин повећава његове трошкове и смањује конкурентност његових производа.

Потребна решења

Циљана подршка за пољопривреднике

Имајући у виду да су тренутни подстицаји које град Београд даје пољопривредницима изузетно мали, Демократска странка ће за почетак **удвостручити износ субвенција** које се у градском буџету планирају за пољопривреднике. То говори о јасном опредељењу Демократске странке да покрене пољопривреду Београда, и да она постане битан сегмент укупне развојне политике града.

Досадашња давања из градског буџета за пољопривреду су се сводила на подршку за четири сектора, без обзира на то какве су стварне потребе пољопривредника. Демократска странка ће омогућити **давање циљаних субвенција**, имајући у виду потребе како пољопривредника, тако и тржишта. У том смислу, циљани подстицаји ће бити обезбеђени за повећавање површина под наводњавањем, као и за органску производњу, као два кључна сектора за опстанак пољопривреде и за њен даљи развој. Са друге стране, имајући у виду различите потребе пољопривредника на територијама различитих општина града Београда, давање субвенција ће управо бити спуштено на ниво општина и циљано ће бити усмерене на потребе пољопривредника из тих општина (на пример, субвенције за воћарство за Гроцку, за ратарство за Сурчин, итд).

С обзиром на то да многи пољопривредници нису обучени како да се пријављују за финансијска средства која им стоје на располагању код разних (пре свега европских) фондова, Демократска странка ће **основати тело на нивоу града Београда које ће да помаже писање пројеката пољопривредницима** за финансијска средства. Ово тело ће у исто време пружати информације и савете пољопривредницима о могућим изворима финансирања, постојећим конкурсима, организовати обуке за прикупљање средстава (фандрејзинг), едуковати пољопривреднике да уђу у систем ПДВ-а и објаснити им корист коју од тога могу имати (као што је одбитак за гориво) и слично.

Олакшавање пласмана пољопривредних производа

О потреби задружног удруживања и ревитализације задруга у Србији, замајац може дати управо град Београд са програмом подршке задругама на његовој територији. Упркос нерешеним (имовинско-правним и својинским) проблемима наслеђеним из прошлости, задругарство се мора афирмисати као добар модел за сарадњу пољопривредника и њихов заједнички наступ на тржишту. Мали пољопривредни произвођачи другачије тешко могу да се носе са великим трговинским ланцима, да пласирају своје производе на тржиште и да буду конкурентни. Због тога ће Демократска странка подстицати задружно удруживање и омогућити да се **број задруга на територији града Београда повећа за 50%**, те да се направи **систем градских задруга**.

Са друге стране, неопходно је **обезбедити и едукацију и подизање свести пољопривредника о потреби удруживања у земљорадничке задруге** и ово ће такође бити један од задатака тела које ће бити основано на нивоу града Београда у циљу пружања подршке пољопривредницима. Оно ће, с тим у вези, организовати и циљане посете пољопривредника успешним задругама и спроводити обуке везане за задружно удруживање.

Демократска странка ће помоћи откуп пољопривредних производа са територије града управо кроз задруге тако што ће **обезбедити набавку хладњача** за оне пољопривреднике и задруге којима су хладњаче неопходне. Такође ће пољопривредни произвођачи са територије града

Београда имати **првенство у закупу тезги на градским пијацама**, чиме ће постати конкурентнији у односу на велике произвођаче и добављаче. Са друге стране, грађани Београда ће на овај начин имати свеже и здраве пољопривредне производе по приступачним ценама.

Уједначавање пореских стопа

Потребно је направити систем по којем опорезивање пољопривредног земљишта неће бити арбитрарно већ ће бити јединствено, по јасно утврђеним критеријумима који ће бити јединствени за све пољопривредне парцеле на територији Београда. Само на тај начин ставићемо све београдске пољопривреднике у равноправан положај.

Подршка женама укљученим у пољопривредну производњу

На територији Београда постоји око 30.000 регистрованих пољопривредних газдинстава. За свако од њих, уколико је за носиоца газдинства уплаћен допринос за пензијско осигурање, Град Београд ће уплатити минимални износ пензијског осигурања за брачног партнера носиоца. На тај начин ћемо обезбедити да жене које учествују у раду пољопривредних газдинстава након радног века остваре право макар на минималну пензију. Како је минимални порески допринос за пољопривреднике око 60 евра месечно, за ову меру, ако би се применила на свих 30.000 пољопривредних газдинстава било би потребно око 1.800.000 евра месечно. Мислимо да је то мала цена за то да се значајно побољша квалитет живота 30.000 породица, а поготово је мала цена за то да се обезбеди минимум достојанства у старости за жене које су провеле цео радни век бавећи се поштеним и напорним радом.

Диверсификација руралне економије и унапређење социјалне структуре

Да би се одржала и развила пољопривредна производња на породичним газдинствима на територији града Београда, Демократска странка ће **помоћи изградњу мини прерађивачких капацитета** на овим газдинствима и одредити део аграрног буџета града за ову намену. Ова средства биће усмерена на оне гране пољопривреде у којима постоје реалне потребе, као што је прерада воћа и поврћа, те у пчеларству.

Како је неопходна диверсификација економских активности на селу и подстицање жена (из приградских општина) да активно укључе своје знање у развој комплементарних активности пољопривредној производњи, помоћ изградњи мини прерађивачких капацитета ће управо бити усмерена ка женама и њиховом раду у пољопривреди. Штавише, Демократска странка ће на овај начин **подржати и развој женског предузетништва у пољопривреди**, као и женског задругарства.

Да би се анимирали млади да се остану у пољопривреди, потребно их је и њих на време и адекватно укључити. Млади могу и треба да буду подршка пољопривредним произвођачима који су у систему ПДВ-а и да остварују приход тако што ће да „воде књиге“ и обављају друге административне послове за пољопривреднике. За овакву врсту ангажмана логистички се могу искористити месне канцеларије, које би на тај начин добиле нову улогу и оживеле. Демократска странка ће **омогућити едукацију младих** за ове административне послове.